

ilustrovala
Iveta Malá

Anton Bódis

**ETIKETA
PRE MLADÝCH**

Trio
PUBLISHING

ETIKETA PRE MLADÝCH

Anton Bódis

**ETIKETA
PRE MLADÝCH**

Texts © Anton Bódis 2019
Illustrations © Iveta Malá 2019
Design & Cover Desing © Ivan Juríček 2019
Slovak edition © TRIO Publishing 2019

Anton Bódis

ETIKETA PRE MLADÝCH

Vydalo TRIO Publishing, s.r.o., Trajánova 3A, 851 10 Bratislava.
Vydavateľka Magdalena Fazekašová
Číslo publikácie 189
Rok vydania 2019
Prvé vydanie

Autor textu: Anton Bódis
Ilustrácie: Iveta Malá
Grafická úprava a návrh obálky: Ivan Juríček

Editori: Jaroslav Hochel a Magdalena Fazekašová
Korektúry: Andrej Greguš

Zalomenie a príprava tlačových podkladov: SOFT DESIGN, s. r. o.

Tlač: Juraj Štefuň – GEORG, Žilina

ISBN 978-80-8170-060-6

**S ETIKETOU
NA KAŽDOM
KROKU**

1. O ETIKETE A SPOLOČENSKEJ VÝZNAMNOSTI

Slovo etiketa znamená súbor pravidiel spoločenského správania. Inak povedané, etiketa je súbor pravidiel slušného správania v civilizovanej spoločnosti. Slušné správanie, ako ho poznáme dnes, neplatí na celom svete rovnako a bez výnimiek. Táto kniha je o pravidlách, ktorými sa riadime v našich končinách. S malými národnými odchýlkami sa s nimi vieme „správať“, ako sa patrí“, v celej Európe. Základy máme rov-

naké, no každá kultúra má aj svoje špecifiká. Briti si napríklad podávajú ruky zriedkavejšie ako my. A na rozdiel od nás považujú pitie alkoholu predpoludním za barbarstvo – ak teda nejde napríklad o povestných, najmä mladších anglických turistov, ktorí nechali džentlmenké správanie doma a prišli na kontinent práve preto, aby sa tu mohli správať ako barbari.

Pravidlá etikety v tej podobe, ako ju poznáme dnes, sa začali vytvárať už v stredoveku. Pre rytiera mala dáma jeho srdca privilegované postavenie. Bol ochotný za ňu bojovať, pre dámy sa skladali piesne a recitovali verše. Prístup k starším ľuďom vychádzal z predpokladu, že starší človek je na základe bohatších skúseností múdrejší. Preto sa oplatilo vypočuť si jeho názor, radu a preukazovať mu za to úctu. V stredoveku sa zrodil základ rebríčka spoločenskej významnosti, na ktorý sa budeme v ďalšom texte často odvolávať.

Kniha má obmedzený počet strán, preto nedokáže obsiahnuť každú situáciu, do akej sa v spoločnosti môžeme dostať. Život je skrátka taký: vždy nás prekvapí niečím, o čom sa v knihách nepíše. My ľudia sme však kreatívni, a tak nemusíme prepaďať zúfalstvu. Ak si zapamätáme základy, veľa vecí si vieme od nich odvodiť a stále sa budeme správať podľa etikety. A čo je podstatné a dôležitejšie, ako mať nabíffované pravidlá, je byť k ľuďom slušný. Slušný k ddam, starším i nadriadeným.

A ešte slušnejší k podriadeným, deťom, hendikepovaným. Slušnosť sa totiž najskôr prejaví v kontakte s ľuďmi, nad ktorých by sme sa mohli – vďaka postaveniu, veku, zdraviu a sile – vyvyšovať.

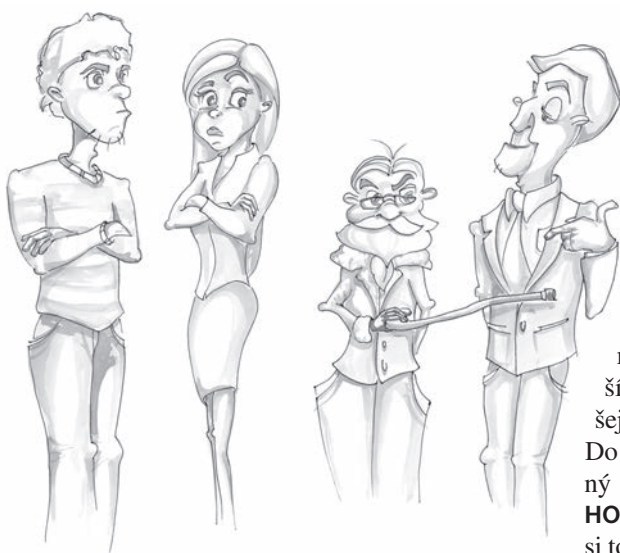
SLUŠNOSŤ JE VIAC AKO ETIKETA

Aj keď niekto neovláda všetky pravidlá stolovania, ale k ostatným sa správa slušne, ľudia ho budú mať radi a vážiť si ho viac ako toho, kto vie správne a efektne žonglovať príbormi, ale každým verbálnym i neverbálnym prejavom dáva ostatným najavo, aký je výnimočný.

REBRÍČEK SPOLOČENSKEJ VÝZNAMNOSTI

Jedným zo základov, od ktorého si vieme aj sami odvodiť, ako postupovať podľa etiky, je rebríček spoločenskej významnosti. Aj keď je dnes všeobecná rovnosť veľmi moderná, v etikete platí hierarchia, podľa ktorej sú osoby viac a osoby menej spoločensky významné. Spoločenská významnosť rôznych ľudí sa môže od situácie k situácii meniť. V kontakte s jedným človekom sme významnejšou osobou, v kontakte s iným je naša spoločenská významnosť nižšia.

Rebríček spoločenskej významnosti je:

V praktickom živote to znamená, že žena je významnejšia (teší sa väčšej úcte) v porovnaní s mužom, starší je spoločensky významnejší ako mladší a nadriadený významnejší ako podriadený. Významnejšej osobe prejavujeme väčšiu úctu. Do rovnakej kategórie ako nadriadený sa v našom rebríčku zaraďuje aj **HOSTĽ, KLIENT** či **ZÁKAZNÍK**. Keď si toto zapamätáme, všetky pravidlá,

o ktorých bude reč, nám budú dávať logický zmysel. Vďaka rebríčku spoločenskej významnosti si dokážeme bez problémov poradiť v každej situácii, pri ktorej sa rozhodujeme, **kto ide alebo si sadá ako prvý, komu patrí lepšie miesto na sedenie alebo prečo ona môže a on nie.**

VÝNIMKY

Každé správne pravidlo má výnimky. Má ich aj rebríček spoločenskej významnosti. Význam dámy musí ustúpiť pred šedinami muža, ak ide o muža oveľa staršieho alebo nie až tak oveľa staršieho, zato všeobecne známeho. Alebo iná výnimka: aj starší muž môže

byť spoločensky menej významný, ak sa stretne s mladším, ktorý je vo funkcii ministra. Muž, minister je spoločensky významnejší dokonca aj pri stretnutí so ženou, ktorá je od neho čírou náhodou ešte aj staršia.

Špecifickým prostredím vytvárajúcim výnimku z rebríčka spoločenskej významnosti je pracovisko. Aj keď v spoločenskom rebríčku rozlišujeme významnosť ľudí podľa vzťahu nadriadený – podriadený až na treťom mieste, **na pracovisku je nadriadený spoločensky najvýznamnejšou osobou.** Mladší muž, ktorý je nadriadený, má v zamestnaní spoločensky najvýznamnejšie miesto, je teda významnejší ako starší podriadený aj ako staršia podriadená. To však neznamená, že sa vo vzťahu k svojim podriadeným nemôže správať ako džentlmen: nebude sa teda tlačíť do dverí pred podriadenou a pri príchode do kancelárie sa pozdraví ako prvý.

TEÓRIA A PRAX

Rebríček spoločenskej významnosti sa zdá jasný. Základný Murphyho zákon, podľa ktorého čo sa môže pokaziť, to sa určite pokazí, pre etiketu znie: čo si ľudia môžu skomplikovať, to si určite aj skomplikujú. V spoločnosti sa totiž nestretávajú len ľudia, ktorých významnosť je zrejmalá na prvý pohľad.

PRÍKLAD Som v nákupnom centre spolu s mamou a stretneme môjho spolužiaka z nižšieho ročníka a dobrého kamaráta, ktorý bol donútený k spoločným nákupom so svojou mamou. Tá sa mi môže na prvý pohľad zdať mladšia ako moja mama, ale otázka veku dám nikdy nie je taká jednoduchá. S kamarátovou mamou sa stretávame ja i moja mama prvýkrát. Ako bude vyzerať naše zoznámenie? Kto komu sa prvý pozdraví? A kto komu podá ruku ako prvý? Koho predstavujeme komu?

To, že je niekto žena, je dané. Dáma má najvýsadnejšiu pozíciu. Vek je menej zjavný, a teda diskutabilný, preto je stanovovanie spoločenskej významnosti ľudí podľa neho princípom číslo dva. Najmä medzi dámami je vek kategóriou čisto hypotetickou, ťažko uchopiteľnou a vcelku aj rizikovou. Môže sa totiž stať, že všetky prítomné dámy sú najmladšie... Najrelatívnejšia je pracovná funkcia. Funkcie prichádzajú a odchádzajú. Ako sa hovorí, svetská sláva, poľná tráva...

A čo teda s tou chúlостivou situáciou v nákupnom centre? Spoločensky najvýznamnejšou osobou je moja mama, lebo a) je to žena, b) je súčasťou spoločensky významnejšieho páru, a teda c) je spoločensky významnejšia ako spolužiakova mama. Významnosť

dámy pri stretnutí párov sa odvodzuje od spoločenskej významnosti muža. Keďže ja čo by mužská časť páru, som starší ako spolužiak (do nižšieho ročníka chodí preto, lebo je mladší, a nie preto, že prepadol 😊), som významnejší, a teda aj náš pár má v tej chvíli väčší spoločenský význam. To však neznamená, že som spoločensky významnejší ako spolužiakova mama, lebo ona je a) žena a b) som mladší. Správne poradie významnosti od najvýznamnejšieho k prakticky spoločensky bezvýznamnému 😊 je moja mama, potom spolužiakova mama, ja a nakoniec môj spolužiak. Keby išlo o dospelých, ktorí si bežne podávajú ruky, ruku by som podal ja spolužiakovi, lebo sa už poznáme. Moja mama môže, ale nemusí podať ruku môjmu spolužiakovi. Ten ako človek, ktorý pozná všetkých ostatných aktérov stretnutia, predstaví mňa svojej mame, ktorá mi môže podať ruku, potom plynule prejde k predstaveniu svojej mamy a následne moja mama, ktorá ako spoločensky významnejšia podá ruku spolužiakovej mame. Komplikované? Ani nie, keď poznáme pravidlá etikety a jeden z ich základov, rebríček spoločenskej významnosti. Dôležité pri takomto malom spoločenskom rébuse je **nepodľahnúť panike a dať všetkému potrebný čas**. Čím viac sa budeme ponáhľať, tým skôr sa nám to nepodarí.

Keby to aj na „mieste činu“ neprebehlo celkom podľa počky, nebudeme z toho robiť medzinárodnú aféru. Nikto nevie všetko. Preto si z nejakého drobného prešľapu nerobíme ťažkú hlavu a nepokazíme si tým príjemné stretnutie s milými ľuďmi. Ostatní si náš prehrešok nemuseli vôbec všimnúť. A keby aj, taktný človek to prehliadne a nedá najavo, že si niečo všimol. Ak máme potrebu ospravedlniť sa, je to v poriadku. Stačí však raz. Ak, naopak, sme my svedkami nejakého prešľapu, nie jeho autormi, najlepšie je nedať najavo, že sme si niečo všimli.

SPOLOČENSKÁ VÝZNAMNOSŤ

Požíva **VIAC** úcty

Žena

Starší

Nadriadený

Host'

Klient/zákazník

Dospelý

Požíva **MENEJ** úcty

Muž

Mladší

Podriadený

Hostiteľ

Poskytovateľ/dodávateľ/predavač

Dieťa

Pristavme sa na chvíľku pri slove **takt**. Je to **ohľaduplné, slušné správanie k druhým**. Taktný človek sa pozerá na situáciu očami druhej strany a potom je schopný vyvarovať sa správania, ktoré by druhú stranu urazilo, strápnilo, dostalo do zlého svetla. Človek, ktorý sa k druhým správa tak, ako chce, aby sa oni správali k nemu, je taktný. A presne o to v etikete ide. **Správať sa k druhým tak, ako chceme, aby sa oni správali k nám.**

PRÍKLADY VYUŽITIA

- Vstup do dverí** ➤ Významnejší vstupuje prvý*
- Zdravenie** ➤ Menej významný pozdraví ako prvý
- Predstavovanie** ➤ Menej významný sa predstavuje ako prvý
- Tykanie** ➤ Významnejší môže navrhnúť tykanie
- Obsluha pri jedle** ➤ Významnejšieho obslúžime skôr
- Sedenie pri stole** ➤ Významnejší má lepšie miesto*
- Chôdza napríklad po ulici** ➤ Významnejší kráča v páre napravo*

* S výnimkami (na stranách 20, 22 a 23)

Otestuj si svoje nové vedomosti

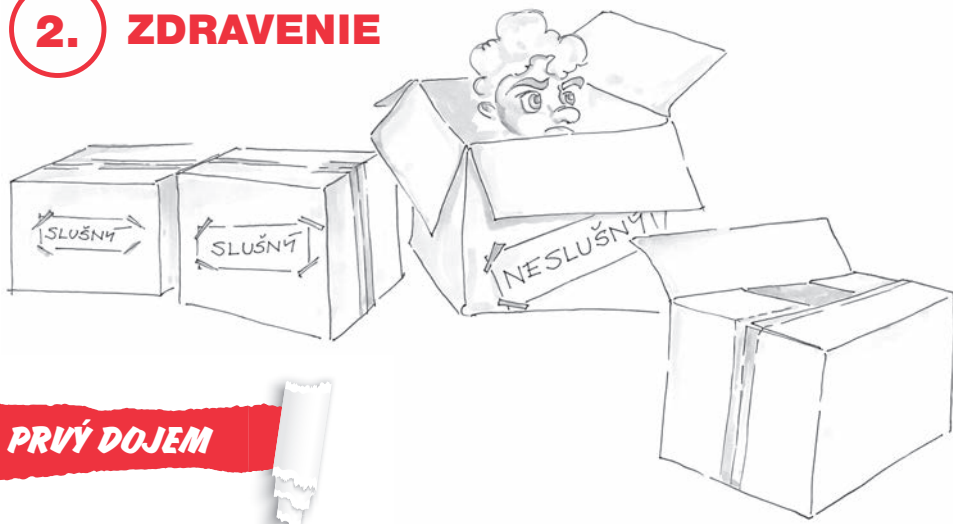
1. Aké je poradie spoločenskej významnosti?

- žena - starší - nadriadený
- muž - starší - nadriadený
- žena - starší - starší nadriadený

2. Kto navrhuje tykanie ako prvý?

- žena
- spoločensky významnejšia osoba
- starší

2. ZDRAVENIE

PRVÝ DOJEM

Už podľa toho, či niekto pozdraví pri vstupe do miestnosti, pri stretnutí na ulici alebo niekde v obchode, si človeka zaškatuľkujeme. Jedna škatuľka sa volá „slušný“, druhá „nevychovanec“. Pozdrav je veľmi dôležitou súčasťou toho, čomu sa hovorí prvý dojem. **PRVÝ DOJEM SA DÁ UROBIŤ IBA RAZ.** Keď ho niekto urobí dobre, ľudia ho od začiatku prijímajú lepšie a aj im menej prekáža, keď nie je bezchybný. Keď sa niekomu nepodarí zvládnuť prvý dojem na jednotku, nemá šancu na opravu a tá horšia známka sa s ním potom ťahá pekne dlho, niekedy sa jej nezbaví už nikdy.

Múdri ľudia prišli na to, že **PRVÉ 4 MINÚTY** vzájomného kontaktu v nás vytvoria až 90 percent dojmu o človeku, s ktorým sme sa zoznámili. A čo je ešte „horšie“, **PRVÝCH 10 SEKÚND** vyčleňuje človeka spomedzi ostatných. Čo vlastne stihneme urobiť počas prvých 10 sekúnd pri zoznamovaní sa s človekom? Veľa asi nie, ale určite sa stihneme pozdraviť (a usmiať) – a to nás zaradí do škatuľky „slušný človek“. To, ako sme sa pozdravili, je až na druhom mieste. Na prvom je to, že sme sa pozdravili.

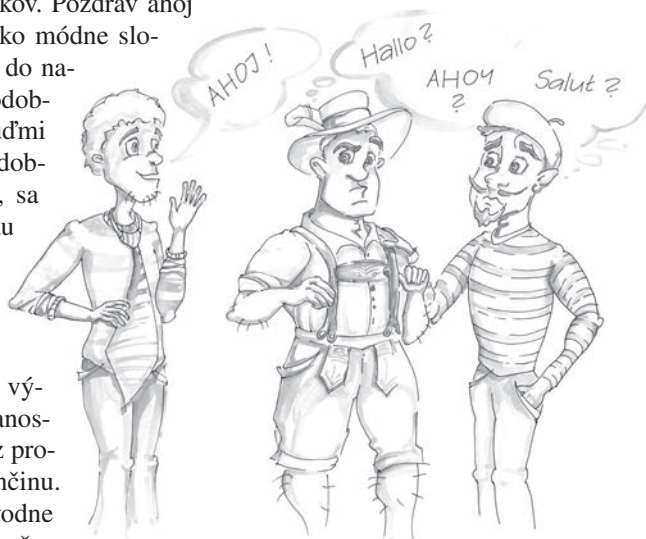
ZDRAVENIE

Je zaujímavé, že vo všeobecnosti máme menší problém s verbálnym pozdravom ako s neverbálnym – podaním rúk. Už aj deti vedia od istého veku vyhodnotiť, koho pozdraviť **ahoj** a koho **dobrý deň**. Každý pozdrav je lepší, ako stretnúť niekoho a ostať ticho. Pri stretnutí alebo vstupe do miestnosti sa zdravíme nielen tým ľuďom, ktorých poznáme, ale aj neznámym v ich spoločnosti. V niektorých situáciách je lepší pozdrav **ahoj**, servus, inokedy **dobrý deň**, **dobrá večer**. Mimochodom, **dobré ráno** sa môžeme pozdraviť do 8.00, pozdravom **dobrý večer** sa zdravíme po 19.00. To je hranica medzi dennými a večernými spoločenskými podujatiami aj podľa pravidiel diplomatického protokolu. Lenže na rozdiel od rozlišovania medzi dobrým ránom a dňom o 8.00 je s tým dobrým večerom predsa len trochu problém. V zime máme tmu omnoho skôr ako v lete a zdravíť sa dobrý deň potom pripadá mnohým čudné. Riešením je, že sa pozdravíme tak, ako je to pre nás v danom momente prirodzenejšie.

Inak sa pozdravíme ľuďom, ktorým tykáme, inak, úctivejšie, ľuďom, s ktorými si vykáme. A ak sa už ocitneme v spomínanej situácii, keď stretneme známeho v spoločnosti doposiaľ neznámeho človeka, najskôr sa pozdravíme napríklad **dobrý deň** neznámemu a až následne **ahoj** známemu.

(NE)TRADIČNÉ POZDRAVY

Ahoj je pôvodne pozdrav námorníkov. Pozdrav ahoj prebrali najskôr vodáci a potom ako módné slovíčko medzi mládežou prenikol aj do našej hovorovej reči ako už pravdepodobne najčastejší pozdrav medzi ľuďmi všetkých vekových kategórií. Podobne pozdrav **čau**, v origináli **ciao**, sa k nám dostal z taliančiny. Dnes čau ako pozdrav už taký výnimočný nie je, hoci zažil aj vylepšovanie v alternatívnych podobách **čauko**, **čauki**... **Servus** je stáročný pozdrav, pochádzajúci z latinského významu služobník (ako prejav oddanosti, úcty), a do slovenčiny prenikal z prostredia vrstiev používajúcich latinčinu. Z neho pochádza aj ľudový, pôvodne „prešporácky“ pozdrav **sevas**, odpočutý zo spevavej rakúskej výslovnosti slova **servus**.

Existujú a používajú sa aj pozdravy viažuce sa k určitým povolaniam alebo prostrediam. Baníci majú špeciálny pozdrav **zdar Boh!**, pekný pozdrav so silnou starobyľou symbolikou. Z vojenského či zo športového prostredia je známy pozdrav **nazdar**, ktorý obsahuje želanie, aby sa bojovníkom darilo. Veriaci sa pri cirkevných príležitostiach pozdravujú **pochválen buď pán Ježiš Kristus**. Na výlete v prírode je bežné pozdraviť **ahoj** aj ľudí, ktorých nepoznáme. Rekreační bežci alebo cyklisti sa pri stretnutí zdravia zvyčajne gestom ruky, niekedy aj verbálne.

KTO PRVÝ A KTO POTOM

Trochu komplikovanejšie sa nám môže javiť správne poradie, v akom sa zdravíme. Ak chceme v spoločnosti vystupovať sebaisto, potrebujeme vedieť, ako je to správne podľa etikety. Z rukáva vytiahneme rebríček spoločenskej významnosti žena – starší – nadriadený a zdravíme jedna radosť: osoba spoločensky menej významná sa zdraví osobe spoločensky významnejšej ako prvá. Potom sa pozdraví, teda odzdraví, osoba spoločensky významnejšia. Muž sa pozdraví žene, mladší staršiemu a podriadený nadriadenému. Ak sa stretnú viacerí známi i neznámi, najskôr sa zdraví neznámemu a potom známemu.

Špecialitkou je vstup do miestnosti. Keď v miestnosti už niekto je, ako prvý sa pozdraví ten, kto vstupuje, potom sa pozdravia tí, ktorí v miestnosti boli už predtým.

KDE ÁNO A KDE NIE

Pokiaľ ide o zdravie, sú miesta a miesta. Na niektorých sa zdravíme, inde sa to od nás neočakáva. Aby sme si to nekomplikovali: keď vstúpime do malej miestnosti, v ktorej tým upútame pozornosť, je vhodné pozdraviť sa. Ide napríklad o obchod, saunu, zasaďačku, susedovu obývačku. Výnimkou je napríklad električka. Tam sa jednoducho očakáva, že ľudia nastúpia a vystúpia, pozdrav by bol trochu od vecí. Pri vstupe do hypermarketu alebo letiskovej haly sa nezdravíme ani všetkým spolukupujúcim/spoluletiacim naraz, ani každému zvlášť. Iné je, keď pri vstupe stretne kamaráta Jožka – tomu sa, samozrejme, pozdravíme. Sú však aj veľké miestnosti, kde sa pozdravíme. Ak nás pozvú prednášať, my vystúpime na pódium a pred nami je naraz 500 ľudí, pozdrav je namieste.

PODÁVANIE RÚK

A teraz si to trochu skomplikujeme, lebo k pozdravu pridáme podávanie rúk. Podávanie rúk je veľmi starý zvyk, minimálne v našich končinách. Vyjadruje naše priateľské úmysly voči druhému človeku. Keď nám niekto podá ruku, prejavuje tým, že nás nechce ohrozovať, že v ruke neskrýva zbraň. Práve preto sa vžilo podanie pravej ruky, ktorú človek najčastejšie používal pri love či obrane, na narábanie kameňom, drúkom alebo nožom (ten bol na prejavenie antipatie najšikovnejší). Dnes síce nôž do spoločnosti bežne nenosíme a už vôbec nikoho nezakáľame pri prvej príležitosti, ale zvyk podávať pravú ruku sa zachoval. Je milý a hodný zachovania aj do budúcnosti.

Podávanie rúk bolo kedysi skôr mužským pozdravom, dnes nie je rozdiel v tom, či ho pri stretnutí použijú ženy, alebo muži. Ruky si podávame tak pri neformálnom stretnutí s kamarátom, ako na veľmi oficiálnom podujatí s neznámymi ľuďmi.

Rozdiel pri podávaní rúk oproti verbálnemu pozdravu je v tom, že ruku podá najskôr spoloč-

sky významnejšia osoba, teda žena, starší a nadriadený podávajú ruku ako prví. Ak patríme k tým druhým, pekne si počkáme na ponúknutú ruku.

Ukázkový pozdrav napríklad pri stretnutí muža a ženy bude vyzerat' takto: verbálne sa pozdraví muž, žena mu na pozdrav odpovie verbálne a podá mu ruku, muž podanie ruky opätuje.

PRÍKLAD Čo v prípade stretnutí viac ako dvoch ľudí naraz? Vtedy sa nám podávanie rúk komplikuje, ale zároveň je to pre nás, ktorí sa v „podávačkách“ orientujeme, príležitosť zamachrovať. Stretne skupinu ľudí, z ktorých dvoch poznáme, troch nie, a to niekde

na ulici, čiže nemáme v pláne pridať sa k nim, len chceme pozdraviť známych. Tí naši nám začnú podávať ruku. Čo s tými ostatnými, neznámymi? Keď si podáme ruku s jedným, mali by sme pokračovať a popodávať si ruky so všetkými. Nikoho nevynecháme, aby nemal pocit, že je pre nás menej dôležitý ako ostatní. Lenže niekedy je dav ľudí, s ktorými si chceme podať ruky, priestorovo nekoncentrovaný. Nieкто, komu by sme mali podať ruku, stojí od nás ďalej, prístup k nemu nám komplikuje iná osoba, prípadne by sme si podaním ruky s ním prekřížili ruky s iným párom podávajúcim si ruky. Vtedy môže podanie ruky nahradiť **NÁZNAK ÚKLONU HLAVOU, POZDRAV ZDVIHNUTOU RUKOU ALEBO PROSTÝ ÚSMEV**. Tieto náhradné riešenia dajú druhému človeku jasne najavo, že sme si ho všimli, zdravíme ho a ruku mu nepodávame iba preto, že je to komplikované. Mimochodom, ruky nakříž s iným párom si nepodávame. Radšej počkáme, kým nám druhý pár uvoľní priestor na podanie rúk. Rovnako si nepodávame ruky s človekom ponad stôl.

Pravdupovediac, literatúra a život sa často nezhodujú. Život je jeden z najťažších, a aby sme si ho uľahčili, smieme niekedy aj podľa etikety použiť neštandardné postupy. Keď sa vyskytneme v opísanej skrumáži, snažíme sa, aby podávanie rúk prebehlo čo najplynulejšie. Nemusíme podliehať zúfalstvu, ak si podáme ruky s niekým v inom poradí, ako to vyplýva z rebríčka spoločenskej významnosti. Je pravdepodobné, že si to dotýčný v danom momente ani nevšimne. Horšie by bolo, keby sme z jednoduchého plynulého zdravenia sa so skupinkou známych-neznámych urobili pre všetkých účastníkov stresujúci zážitok, na ktorý by si spomínali ešte po rokoch.

3. PREDSTAVOVANIE/ZOZNAMOVANIE

Prvým krokom pri zoznamovaní sa je spoznanie mena človeka, ktorý je pre nás zatiaľ neznámy, a prezradenie svojho mena.

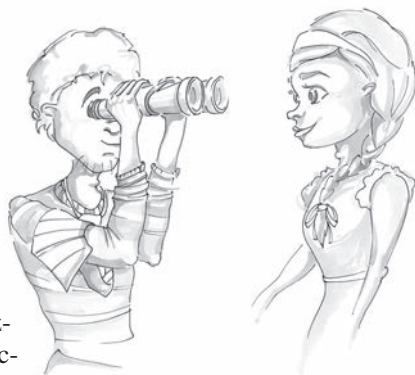
Nad predstavovaním sa nie je veľa čo rozmýšľať. Druhá vec je, či sa predstavíme naozaj tak, ako sa patrí. Nie je nič horšie ako zmarená šanca na skvelý prvý dojem; neznalosť predstavovacej procedúry by mohla byť kameňom úrazu. Správne predstavovanie sa vyznačuje niekoľkými typickými sprievodnými javmi.

SPRÁVNA VZDIALENOSŤ

Neznámi k sebe pristúpia na presne takú vzdialenosť, aby dočiahli na seba rukami a pritom sa nemuseli predkláňať, teda ani príliš blízko, ani ďaleko. Správna vzdialenosť je dôležitá práve preto, lebo zoznamujúcim sa môže kedykoľvek zísť na um, že okrem vyslovenia svojich mien si aj podajú ruky. Robieva sa to takmer vždy, takže sa tým nedáme prevapíť.

ZRAKOVÝ KONTAKT

Rovnako je dôležité nedať druhej strane hneď pri zoznámení najavo nejaký problém, napríklad zmätok, nechuf, strach, zlé svedomie a podobne. Preto sa pri predstavovaní pozeráme priamo do očí. Ráz zrakového kontaktu zvolíme priateľský (možno až radostný 😊).

VYHODNOTÍME SITUÁCIU

Predstavujeme sa menom, prípadne menom a priezviskom. Ak si potrpíme na svoj titul alebo akademickú či vojenskú hodnosť (ak nejaké máme), môžeme prezradiť aj to. Formálnosť, akú pri predstavovaní zvolíme, môžeme odhadnúť podľa prostredia a situácie, v ktorých sa nachádzame. To, čo sa hodí na konferencii, kde zastupujeme svoju firmu, nie je nutné na turistike v Tatrách alebo pri stretnutí s priateľom spolužiačky. Pri niektorých príležitostiach stačí krstné meno, inokedy pridáme i priezvisko. Hoci dnes je tykanie bežnejšie, ako bývalo kedysi, nie je pri predstavovaní nutné automaticky si potykať. Tykanie síce zjednodušuje vzájomnú komunikáciu, ale nedá sa vrátiť a s niektorými ľuďmi, keď ich spoznáme lepšie, by sme si radšej vykali.

PRIMERANE HLASNO A ZRETELNE

Pri predstavovaní sa potrebujeme okrem vyslovenia svojho mena zaregistrovať aj meno druhej strany. Preto sa neprekrikujeme, ale ani si nemrmlujeme pod nos. Jedna z častých trápnych chvíľ nastáva, keď si nevieme spomenúť na meno človeka, s ktorým sme sa práve zoznámili. Vlastne to ani nie je tým, že sme meno zabudli, dôvodom je, že sme to meno v snahe o čo najrýchlejšie vlastné predstavenie sa prepočuli. Alebo druhá strana vyslovila svoje meno nezreteľne alebo potichu. Pamätajte si teda: svoje meno vyslovme zreteľne, a ak máme nezvyčajné meno, je dobré dať druhej strane pri predstavovaní sa vizitku, čím nově-

mu známemu uľahčíme život. Keď sme meno nepočuli, poprosme osobu, s ktorou sa zoznamujeme, aby nám ho zopakovala. Vinu vezmeme na seba: **prepáčte, ja som vás zle počul** znie lepšie ako **človeče, vy tak zle artikulujete, že sa vám nedalo rozumieť**. Ak naše meno počula druhá strana, nemalo by nás zaskočiť, ak nás požiada o jeho zopakovanie.

SPRÁVNE PORADIE

Základný rebríčok spoločenskej významnosti žena – starší – nadriadený je prítomný v každej situácii spoločenského správania a aj pri predstavovaní sa je základom ovládnutia situácie.

POZOR NA DROBNÚ PASCU

Pri predstavovaní sa rebríčok dôležitosti uplatňuje v opačnom poradí – správne sa predstavuje najskôr spoločensky menej významná a až potom významnejšia osoba:

- ✓ muž sa vždy predstavuje žene (až ako druhá sa predstaví ona jemu),
- ✓ mladší sa predstavuje staršiemu (potom príde na rad ten starší),
- ✓ podriadený sa predstavuje nadriadenému (aj ten sa potom predstaví) – najprv sa predstaví poskytovateľ služby klientovi a pod.

Aj keď sa to možno na prvý pohľad nezdá, etiketa má svoju logiku. Z nej vyplýva aj dôvod opačného poradia, ako by sme možno očakávali na základe rebríčka spoločenskej významnosti. Spoločensky významnejší človek má mať v spoločnosti väčší komfort a k tomu patrí aj taká drobnosť, že sa ako prvý dozvie, s kým sa zoznamuje. Spoločensky menej významný človek sa musí zmieriť s tým, že odhaľuje svoju totožnosť predbežne bez toho, aby vedel komu.

VÝNIMKY, CHYTÁKY A INÉ HUNCÚTSTVA

Ako je to pri predstavovaní sa v zamestnaní? Kto sa predstavuje ako prvý: podriadená žena či nadriadený muž? Mladší nadriadený či bezprostredný podriadený v staršom veku? Staršia pracovníčka dodávateľa či mladý klient? Podriadená staršia žena alebo nadriadený mladý muž? Pracovisko je špecifické prostredie – dalo by sa povedať, že nám v rebríčku spoločenskej významnosti robí zmätky. Klasické poradie sa mení: na pracovisku sa na prvom mieste ocitá nadriadený, až potom žena a nakoniec starší.

Aplikácia v praxi: Na pracovisku sa predstavujú nadriadenému ako prví starší aj mladší podriadený muž, staršia aj mladšia podriadená žena. A podobne sa klientovi najskôr predstaví dodávateľ/poskytovateľ služby bez ohľadu na to, ktorý zo zoznamujúcich sa ľudí je akého pohlavia a v akom veku. Na pracovisku alebo v obchodných vzťahoch by sa dalo poradie spoločenskej významnosti definovať tak, že významnejšou osobou je tá, ktorá sa svojimi peniazmi podieľa na plate druhej strany, prípadne jej tento plat svojim podpisom každý mesiac odsúhlasuje. 😊

A ZASE TO PODÁVANIE RÚK

K zaužívaným sprievodným prejavom vzájomného predstavovania sa ľudí patrí podávanie rúk. Žena, staršia a nadriadený podávajú ruku ako prví. Pri stretnutí ženy a muža sa prvý predstaví muž, až potom prezradí svoje meno žena a iba na nej v tej chvíli záleží, či možno

vi podá ruku. Ak sa rozhodne pre podanie, muž podanú ruku prijme. Analogicky je to pri predstavovaní sa a podávaní rúk podľa kritéria veku alebo postavenia vo firemnej hierarchii.

PREDSTAVUJE SA VIAC ĽUDÍ

Vzdialenosť od osoby, ktorej sa predstavujeme, sa nemení v závislosti od počtu osôb, ktorým sa ideme predstaviť. V jednej chvíli sa totiž vždy vzájomne predstavujeme iba s jedným človekom. K hromadnému podávaniu oboch rúk vpravo a vľavo zároveň a vykrikovaniu mien jedného cez druhé nikdy nedochádza. Zachováva sa aj ráz zrakového kontaktu a meno, ktorým sa predstavujeme, je bez zmeny.

KEĎ PÁR STRETNE PÁR

Spoločenský význam páru sa odvodzuje väčšinou od muža. Takže ak má napríklad významnejší muž mladšiu partnerku ako muž spoločensky menej významný, je mladšia partnerka spoločensky významnejšia ako staršia dáma (napriek štandardnému rebríčku). Je to dobre vymyslené, lebo vek dámy je tabu a pri predstavovaní by posudzovanie, ktorá dáma je mladšia, mohlo vyústiť do porovnávaní dátumov narodenia uvedených v občianskych preukazoch. ☺ Ak je však žena v páre napríklad argentínskou prezidentkou, ona je tou osobou, ktorá určuje spoločenský význam páru.

PRÍKLAD Predstavenie dvoch párov. Ide o vcelku bežnú situáciu, síce nepravidelne, ale často sa opakujúcu. Spoločensky menej významný muž sa najskôr predstaví sám, potom svoju partnerku. Nasleduje významnejší muž, ktorý predstaví seba, následne svoju partnerku. Všetko jasné.

Aj pri predstavovaní sa viacerých ľudí naraz si podávame ruky. Pre už opísané predstavovanie sa dvoch párov platí:

1. Spoločensky menej významný muž sa predstaví, významnejší muž mu podá ruku.
2. Menej významný muž predstaví svoju partnerku a významnejšia žena jej podá ruku.
3. Predstaví sa spoločensky významnejší muž, tomu podá ruku spoločensky menej významná žena.
4. Spoločensky významnejší muž predstaví svoju partnerku a tá podá ruku už iba spoločensky menej významnému mužovi.

TRETÍ TO ISTÍ

Predstavovanie môže veľmi zjednodušiť tretia osoba, teda niekto, kto pozná obe zoznamujúce sa strany. Môže to byť hositeľ alebo spoločný známy oboch predstavovaných. Aj „sprostredkovateľ“ postupuje v poradí od menej významného k významnejšiemu. Nasleduje podanie ruky v správnom poradí rebríčka. Významnejšia osoba môže prejavíť potešenie zo zoznámenia sa.

PREDSTAVENÍM SA TO LEN ZAČÍNA

Predstavovanie bez pomoci alebo s pomocou tretej osoby môže dosiahnuť ešte vyššiu kvalitatívnu úroveň. Predstavovaní si okrem mien povedia aj čosi navyše. Mala by na to pamätať tak tretia osoba, ak predstavuje dvoch ľudí navzájom, ako aj títo ľudia, ak „sprostredkovateľ“ nie je nablízku. Po mene by mali zaznieť aj ďalšie informácie, ktoré môžu pomôcť nadviazať konverzáciu. Môže to byť názov firmy, ktorú osoba zastupuje (pri obchodných príležitostiach), alebo jej záľuby, ak ide o stretnutie u spoločných priateľov. Záľuby nie je nutné pri predstavovaní vymenovať všetky. 😊 Takéto informácie navyše poskytnú obom stranám príležitosť rozvinúť rozhovor. Nemusíme sa predsa baviť iba o počasí, vieme nájsť veľa iných, krásnych tém.

KONFLIKT...

Niekedy sa môžeme ocitnúť v situácii, keď sa dve pravidlá etikety „bijú“, sú v zdanlivo neriešiteľnom konflikte. Napríklad prichádza na návštevu pár hostí. Dáma z tohto páru pozná obidve strany, je teda „trefou stranou“, ktorá môže navzájom predstaviť hostiteľov a svojho partnera. Dobrá správa pre túto dámu je, že jednoznačne vie, kto je spoločensky významnejší a kto menej významný. (To môže byť niekedy kameňom úrazu, najmä ak chceme vzájomne zoznámiť dve dámy a obe majú pocit, že sú mladšie ako tá druhá. 😊) Hostiteľ je v rebríčku spoločenskej významnosti nižšie ako hosť. Platí to i pre hostiteľov ako pár. Takže žena (hostka) najprv predstaví svojmu partnerovi (hosťovi) pána (hostiteľa), potom dámu (hostiteľku) a nakoniec im obom predstaví svojho partnera (hosťa). To je pekné, ale kde zostal „sľubný“ konflikt? Veď všetko ide ako po masle.

Konflikt (nie skutočný) sa objaví v momente, keď sa do predstavovania zakomponuje podávanie rúk. Hostiteľ (v tomto rebríčku menej významný ako hosť) by mal počkať na podanie ruky zo strany hosťa. Lenže to naráža na iné pravidlo etikety, podľa ktorého hostiteľ podáva ruku ako prvý.

... A JEHO RIEŠENIE

Riešením takéhoto „konfliktu záujmov“ je pochopenie, že pravidlá etikety nie sú dogmy. Majú nám život uľahčovať, nie komplikovať. Vzájomné podanie rúk by teda malo byť čo najplynulejšie, bez zbytočného okúňania, a ak to nebude v správnom poradí, svet sa nezrúti. Ako takmer vždy aj v neprehľadnej situácii treba siahnuť k osvedčenému: **SLUŠNOSŤ A OHLADUPLNOSŤ** môžu nahradiť pravidlá a vyriešiť teoretické konflikty.

OSLOVOVANIE

Základom pri oslovení je, že človeku hovoríme tak, ako si to želá on. Keď sa teda niekto volá Jozef Horváth a vyštudoval „za inžiniera“, môžeme ho oslovovať všelijako. Ale ak nám pri predstavovaní povie, že je Jozef, budeme sa toho držať. Oslovovať niekoho krstným menom však neznamená automaticky, že mu máme začať tykať. Ale k tomu sa ešte dostaneme.

Zaujímavá situácia môže vzniknúť pri oslovení všeobecnom, keď nepoužijeme meno ani priezvisko. My muži sme od prírody nekomplikovaní, my sme vždy páni. **V PRACOVNOM KONTAKTE JE KAŽDÁ ŽENA PRI OSLOVENÍ PANI.** Výnimkou môže byť mladá čašníčka, keď ju oslovuje hosť vo veku jej starého otca. V takej situácii prichádza do hry aj oslovenie „slečna“. V súkromnom živote môžeme použiť oslovenie „slečna“ u dievčat,

u ktorých je predpoklad, že sú ešte slobodné. Ak sa spoznáme so ženou, pri ktorej by sme na základe veku oslovenie „slečna“ nezvolili, ale ona nás upozorní, že je slečna, budeme toto oslovenie rešpektovať. Lebo, ako sme si povedali na začiatku tejto témy, človeka oslovujeme tak, ako si to on sám želá.

BOZKÁVANIE RÚK

Ide o starý zvyk z čias monarchie, ktorý sa u nás zachoval napriek všetkým spoločenským zmenám, ktoré prehrmeli (nie len) strednou Európou za posledných sto rokov. Keď niekto ctí tento zvyk, je z tzv. starej školy.

A keď o niekom v súvislosti s etiketou povieme, že je zo starej školy, je to kompliment.

PRÍKLAD Ako vyzerá správne pobožkanie ruky? Pán uchopí pravú ruku dámy iba za prsty a jemne jej pootočí ruku chrbtom nahor. Mierne, ale naozaj iba mierne ruku nadvihne, sám sa predkloní a zo slušnej vzdialenosti pár centimetrov iba NAZNAČÍ božkanie ruky. Neuchyľuje sa k vydávaniu žiadnych sprievodných zvukov. Keďže má ísť len o náznak bozku, je logické, že bozkávajúci ruku „neocmága“ ani nijako inak „neznehodnotí“. 😊 Potom sa vráti z predklonu a „požičanú“ ruku galantne odovzdá späť pod kontrolu dáme.

Aj keď má bozkávanie rúk už archaický nádych, každú dámu vždy milo prekvapí. A ak ho pán zvládne správne, nezmazateľne sa zapíše do jej srdca. **BOZKÁVANIE RUKY VŠAK NIE JE VHODNÉ PRI KAŽDEJ PRÍLEŽITOSTI.** Má svoje miesto na stužkovej, na plese, na spoločenskej návšteve, v divadle a podobne. Smiešne by vyzeralo napríklad na plavárni alebo v kuchynke či pri kopírke na pracovisku. Pravdaže, ako spoločenský archaizmus je pobožkanie ruky prípustné iba v starosvetskej konštelácii „pán dáme“. Napriek liberálnym pomerom ho rozhodne neskúšajte v opačnom garde alebo navzájom medzi dámami, o pánoch ani nehovoriac.

Otestuj si svoje nové vedomosti

3. Pri zoznamovaní sa muža a ženy:

- žena sa predstavuje mužovi ako prvá
- muž sa predstavuje žene ako prvý
- ak je žena staršia, predstavuje sa prvá

4. KRÁČAME PODĽA ETIKETY

Aj pri chodení aplikujeme poradie spoločenskej významnosti. Spoločensky významnejšia osoba kráča po pravej ruke osoby spoločensky menej významnej. Teda žena kráča po mužovej pravej ruke. Namiesto dvojice muž a žena si môžeme dosadiť akúkoľvek kombináciu osôb s rozdielnou spoločenskou významnosťou (žena – starší – nadriadený).

PÁR PRI CHÔDZI HORE SCHODMI:

Žena ide prvá, muž, spoločensky menej významná osoba, o schod-dva za ňou. Keby spoločensky významnejšia osoba stratila rovnováhu, môže jej partner zabrániť v páde. Muž sa snaží aspoň predstierať, že sa pozerá inam, nie na partnerkine nohy. 😊

PÁR PRI CHÔDZI DOLE SCHODMI:

Muž ide prvý, žena o schod-dva za ním. Je to z rovnakého dôvodu ako pri chôdzi hore schodmi.

IDEME V PÁRE PO ULICI:

Za normálnych okolností ide muž vľavo, žena po jeho pravej ruke. Sú však situácie, pri ktorých si vymeníme strany, aby mala dáma väčší komfort. Je to napríklad vtedy, keď jej hrozí, že ju ošpliechajú okoloidúce autá alebo by na ňu mohlo spadnúť niečo alebo niekto zo strechy. 😊 Mužovi ako džentlmenovi to nesmie prekážať.

PÁR VSTUJUJE DO DVERÍ:

Muž otvorí dvere, podrží ich a dá žene prednosť, aby do nich vstúpila prvá. Situácia sa komplikuje, keď sú za dverami schody smerujúce nadol. V takom prípade žena vstúpi do dverí ako prvá, ale pred schodmi zastane, nechá muža, aby ju predišiel, a nasleduje postup podľa pravidla „pár pri chôdzi dole schodmi“.

PÁR VSTUJUJE DO DVERÍ VEDÚCICH DO POHOSTINSKÉHO ZARIADENIA:

V časoch, keď sa pohostinské zariadenia (dnes krčmy, bary, kaviarne, reštaurácie a iné) považovali za zdravotne rizikové miesta s bujarým, ba priam divokým správaním hostí, sa do našich pravidiel etikety dostala výnimka z pravidla, že spoločensky významnejšia osoba vstupuje do dverí ako prvá. Reštaurácia, kaviareň, bar, krčma sú miesta, kam vstupuje ako prvý muž. Vojde, podrží žene dvere a nechá ju vstúpiť. Žena ho nechá, aby ju predišiel a zaviedol k stolu. Keď prídeme do lepšieho podniku, k stolu nás uvedie čašník. Poradie, v akom postupujeme k stolu, je v tomto prípade čašník – žena – muž.

